

פרוטוקול מס. 216

מישיבת ועדת הכלכלה

יום ה', כ"ד בתמוז, תשל"ו - 22 ביולי, 1976, שעה 10.30

נ כ ח ו

חברי הוועדה: היו"ר י. הורביץ
מ. דרובלס
י. דרניצקי (יודין)
נ. קצב

מוזמנים:
(א. יפה
(משרד המסחר והתעשייה נ. לירם
(א. שומר

מזכיר הוועדה: פ. פלקסר
יועץ כלכלי: ד. לב

ר ש מ ה: א. דגני

סדר-היום: חוק הליכות המסחר, תשל"ב-1972.

- 2188 -

(נתקבל ביום 24.7.76)

חוק הליכות המסחר, תשל"ב-1972

- היו"ר י. הרביץ: אני פותח את הישיבה.
נמשיך את הדיון בחוק הליכות המסחר.
נ. לירם: הבאנו לישיבה זו נוסח מתוקן למספר סעיפים כפי סוכמו בוועדה.
היו"ר י. הרביץ: אני מציע שנתקדם בדיון ואחר-כך נחזור לסעיפים שנשארו פתוחים או שצריך היה לנסח אותם מחדש.
נ. קצב: אני מציעה להמשיך את הדיון בהצעת החוק בפגרה ולהקדיש לכך יום אחד בשבוע, שאם לא כן לא נצליח להביא את הצעת החוק לקריאה שניה ושלישית בכנסת הנוכחית.
היו"ר י. הרביץ: נתייעץ על כך עם חברי הוועדה ונחשוב איך לנהוג. יש בעיות שוטפות הלוחצות עלינו שתחייבנה התייחסות בפגרה. אולי נקים ועדת משנה מצומצמת שתשב יחד עם אנשי המשרד באופן רצוף שבוע או שבועיים ותביא לנו הצעה.
נ. קצב: הצעה זו איננה ברת-ביצוע. יותר הגיוני לקיים ישיבה אחת לשבוע.
היו"ר י. הרביץ: אינני יכול לגזור על החברים. נתייעץ על כך. אולי נקים ועדת משנה.

סעיף 41 - ביטול הסכם

- היו"ר י. הרביץ: מדוע ביטול ההסכם הוא הוגן?
א. שומר: אנו הולכים בעקבות ארצות-הברית שם קיימת תקופת-לינון בעניינים כאלה.
היו"ר י. הרביץ: אדם קנה סחורה, חתם על הסכם, והנה לפתע הוא מתעורר וחושב שרימו אותו.
א. שומר: לא הוא קובע זאת; הממונה צריך לקבוע שאכן היה כאן קיפוח של הלקוח וההסכם לא היה הוגן.
מ. דרובלס: שני אנשים מבלגרים עשו עסקה כתובה וחחומה. יש להניח שהלקוח חתם על ההסכם לאחר התייעצות עם עורך-הדין שלו.
היו"ר י. הרביץ: לו נקטו כאן נוסח של"הונאה" או פגם חמור במוצר - ניהא; אבל פירושו של הנוסח המעודן הזה "יתרון בלתי-הוגן"?
נ. לירם: כאן עוסקים במאפיינים של עסקה באשראי.
א. שומר: לדוגמה, הוא מתנה שהלקוח לא יהיה רשאי לתבוע את זכותו על-פי החוק הכללי ולפנות לביית-המשפט. לפי חוק המכר הוא יכול לפנות לביית-המשפט. הוא לא ממלא אחרי המוסכם. יש בכך משום הונאה. לפי חוק חוזים אחידים זהו יתרון בלתי-הוגן לספק. אני יכול להראות לכם מה קובע חוק החוזים האחידים כיתרון בלתי-הוגן של ספק המקפח את הצרכן.

ג. לירם:

אני צריך לחזור להגדרות של הפרק הזה
הדן בעסקאות באשראי. האמור בפרק נותן
רשות להוציא צווים ולהסדיר מה חייב בעל עסק להודיע ללקוח. סעיף 41
דן בעיקר באפשרויות כאשר לא ניתן צו. הוצאנו צווים עם פירוט הדומה
לאמור בסעיף 36 כבר לפי חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים. יש מצרכים
שלגביהם לא הוצאנו צווים. שם לא חייבים להודיע ללקוח על שיעור הריבית.
נניח שקנית סחורה ולא הודיעו לך על כך, במיוחד שלא אתה באת אלא באו
אליך ואתה חתמת. והנה מתברר לך ששיעור הריבית כאן הוא 76%. במקרים
כאלה ניתנת בארצות-הברית רשות לחזור מהעסקה תוך 24 שעות. הממונה לא
יתיר ביטול עסקה אלא אם קיימים מאפיינים דומים.

א. שומר:

ארצות-הברית איננה נמנית על המדינות
הפוגעות ביוזמה החפשית, וכך מטפלים שם
בנושא. יש לזכור שהלקוח אין לו עורך-דין, הוא איננו מתייעץ עם
עורך-דין. יש לו ברירה לקנות או לא לקנות את הסחורה. ההסכם מוגש
לו לחתימה על-ידי הספק.

מ. דרובלס:

תוך פרק הזמן של 14 יום התחיל בעל העסק
לבצע את ההזמנה. הוא קנה את החמרים, עשה
הכנות שונות.

היו"ר י. הרביץ:

לא אמרנו מה צריך להיות שיעור הריבית,
או מהו רווח סביר בעסקה באשראי. אמרנו
שצריך לפקוח את עיני הלקוח. האשה תקנה את הסחורה, יבוא הבעל ויאמר:
הסחורה עולה הון תועפות, שיעור הריבית הוא גבוה. הם יחלוננו בפני
הממונה. יכול הממונה להגיד ש-60% ריבית זהו שיעור גבוה. לו היינו
משתמשים כאן בנוסח של "הונאה" או "מוצר פגם" אפשר היה להביך זאת;
אבל כאן משתמשים במושג מעורפל מאד. (א. שומר: "יתרון לא הוגן")
60% ריבית זה יתרון בלתי-הוגן? יגיד המוכר: אין חוק האוסר לגבות
ריבית כזו.

ג. לירם:

סעיף זה דן במוצרים שהצווים אינם חלים
עליהם. אם מוכרים בבית טלוויזיה בריבית
של 100%, אני חושב שזה יתרון לא הוגן.

א. יפה:

יש ארצות הנותנות תקופת-צינון. אשה באה
הביתה ומגלה שהבעל עשה עסקה רעה לא בהכרח,
חזך שבעה ימים הם רשאים לבטל את ההסכם. בארצות בהן קיים חוק כזה
לא מתחילים לעשות הכנות לביצוע העסקה אלא לאחר תקופת-הצינון. כאן
מוצע הסדר אחר, לא הצרכן רשאי להגיד שהוא מתחרט, אלא הוא רשאי
לפנות לאינסטנציה נייטרלית. יש אפשרות שלישית לקבוע תקופת-צינון
לגבי סוגים מסוימים של עסקאות ולא לגבי אחרות. אולי תסכימו שחיה
תקופת-צינון כללית לגבי רוכלות, לגבי מכירה שלא בבית-העסק.

היו"ר י. הרביץ:

מדוע לא תסתפקו באמור בסעיף קטן (ג)
ותרחיבו אותו על-ידי הכנסתו של הממונה?

א. שומר:

במקום מה שקיים היום שהשר רשאי להוציא
צווים לגבי מוצרים אלה, פונים לממונה.
כצעד ראשון לא הייתי מתנגד לכך.

א. יפה:

הייתי מרחיק-לכת ואומר כי לגבי עסקאות
ברוכלות הצרכן עצמו יהיה רשאי לבטל את

העסקה.

היו"ר י. הורביץ: אינני מסכים שהוא עצמו יוכל לבטל עסקה.

נ. קצב: חשבתי את ההיפך הגמור מזה, שצריך לבטל את סעיף קטן (ג) ולא להפוך אותו לבליס שעליו מושחת הסעיף. (היו"ר י. הורביץ: אני רוצה לבטל את כלליות הסעיף) סעיף קטן (ג) מגביל ומסייג את הסעיפים (א) ו-(ב), לכן מן הראוי למחוק אותו.

היו"ר י. הורביץ: יש סוגים מסוימים של עסקאות ברוכלות שבהן מצליחים לרמות את הלקוחות ולהחתיים אותם על הסכם. בשום אופן לא הייתי רוצה להשאיר את הסעיף הזה פתוח לכל עסקה. הממונה הוא פקיד, וכאן אתה מעניק לו סמכות לבטל חוזים.

א. יפה: הייתי מגביל זאת לעסקאות מסוימות, אבל אז משאיר זאת בלי הממונה.

היו"ר י. הורביץ: הלקוח לא יכול לבטל עסקה באופן חד-צדדי. זה קיים בארצות רבות.

נ. קצב: על שולחנו של הממונה הצטברנה תלונות רבות ועסקאות תהינה מוקפאות. אנו יוצרים כאן מוסד ביוקורטי עם צוואר-בקבוק שממנו יסבלו שני הצדדים, גם הצרכן וגם בעל-העסק.

א. יפה: לגבי עסקאות ברוכלות רשאי יהיה הלקוח לבטל את העסקה תוך 7 ימים; לגבי עסקאות אחרות - השר יקבע את הסוגים.

היו"ר י. הורביץ: זה מוכרח להיות דו-צדדי, אחרת זה לא יהיה הוגן.

א. שומר: לו אמרת שאינך מוכן למסור זאת לצד המעוניין אלא שזה יעבור את המסכת של הממונה - ניחא; אבל לגבי הממונה יש לך היסוסים כי הוא פקיד ולא רשות שיפוטית.

היו"ר י. הורביץ: הבינתי את הקושי הכרוך בכך, אבל השלמתי עם זה. אנו יודעים באיזה סוגי עסקאות קיימת הסכנה של הונאה. בסוגים מסוימים של עסקאות אפשר יהיה לבטל את החוזה, אבל רק לאחר שתהיה פניה לממונה.

נ. לירם: בסיבוב הראשון של הדיונים שמעה הוועדה את עדותו של פרופ' קסטנבאום על החוק. הוא מומחה לחלק המשפטי בחוקים על הליכות מסחר. הוא כתב ספרון על הנושא ואני רוצה לקרוא ממנו כמה משפטים.

(קורא קטע מספרו של פרופ' קסטנבאום)

בארץ יש 24 אלף רוכלים ללא רישוי, חלקם הגדול עוסק בירקות. יש רוכלים נוסעים.

מ. דרובלם: רוב הרוכלים עושים עסקאות במזומנים ולא באשראי.

ח. יודין: אני בעד הכוונה המקורית של החוק: יש עסקה שניתן לבטלה אוטומטית, ויש עסקה שאפשר לבטלה לפי הכללים שיקבע השר. אני רוצה להוסיף נימוק לאישור הסעיף כמוצע: אם מאפשרים לקונה בתנאים מסוימים להתחרט על העסקה, זה משמש כח מרתיע נגד נסיונות לכפות עסקאות בלתי-הוגנות. אם המוכר ידע שתוך מספר ימים ניתן לבדוק את החוזה ולהתחרט על העסקה, הוא יחשוב פעמיים לפני שהוא מחתיים את הקונה על חוזה לא הוגן. לעומת זאת, יש עסקאות גדולים בסכומים ניכרים, לגביהן השר יהיה רשאי לקבוע סוגים.

- היו"ר י. הורביץ: בין ביטול חד-צדדי של החוזה על-ידי הלקוח לבין ביטול הסעיף, אני מעדיף את ביטול הסעיף. אתה נותן כאן אפשרות לבטל עסקאות שאין בהן הונאה.
- א. יפה: הגנת הצרכן הובעת זאת.
- היו"ר י. הורביץ: יש זכויות לקונה ולמוכר; אין כדבר הזה כמו זכויות חד-צדדיות. אני מוכן למחוק את הסעיף.
- מ. דרובלס: קטנים סעיפים/ (א) ו- (ב) הם מיותרים. אני מציע לשקול אפשרות להשאיר את סעיף קטן (ג) אבל באישור ועדת הכלכלה.
- א. שומר: הסייג של אישור ועדת הכלכלה יאריך את התקופה של פרסום צו לגבי סוג מסוים של עסקאות.
- היו"ר י. הורביץ: יש הצעת פשרה למחוק את סעיפים קטנים (א) ו (ב) ולהשאיר את סעיף קטן (ג) עם אישור ועדת הכלכלה.
- י. דרניצקי (יודין): אני מציע שלא נסכם ונבקש את אנשי המשרד להתייעץ עם השר.
- נ. קצב: הפשרה המוצעת איננה עונה על מה שאנו רוצים להבטיח.
- א. שומר: אם הוצאת הצו תהיה תלויה באישור ועדת הכלכלה, זה יקח זמן ולא יהיה אפקטיבי. השר איננו נלהב להוציא צווים. הוא מביא בחשבון את דרכי הביצוע. אם הוא יוציא צו תהיה עליו ביקורת מדוע אין מבצעים את הצו.
- היו"ר י. הורביץ: סעיף 41 נשאר פתוח.
- סעיף 42 - ביטול עסקה בשל הפרה
- היו"ר י. הורביץ: אני מציע לאשר את הסעיף. כאן ההחלטה היא של בית-המשפט.
- סעיף 42 - א ש ר
- סעיף 43 - מקום המשפט
- היו"ר י. הורביץ: מדוע לא נאמר שמקום המשפט יהיה בית-המשפט במקום מגורי התובע?
- א. שומר: רוכלים מגיעים מתל-אביב עד אילת. איננו יכולים להחליט לקוח מבאר-שבע להתדיין עם הרוכל בתל-אביב או ירושלים. אם המוכר מצא לנכון להפיץ את סחורתו באזורים שונים של הארץ, הדיון המשפטי יהיה במקום מגוריו של הקונה.
- נ. לירם: לפי פרק זה אין אפשרות של תביעה אלא מצד הקונה.
- היו"ר י. הורביץ: זהו חוק הליכות המסחר ולא חוק הגנה על הצרכן. עלינו לחשוב על הגינות במסחר.
- נ. קצב: כל הפרק בא להגן על הצרכן הקונה סחורה באשראי.

- היו"ר י. הורביץ:
מוכר עשה הסכם ביושר, גבה ריבית רגילה ונהג בהגינות, אבל הקונה איננו משלם. חביעה על אי-תשלום איננה לפי פרק זה. נכון שבמרבית המקרים התובעים יהיו הלקוחות. אני מציע לכתוב: התובע.
- נ. לירם:
היו"ר י. הורביץ:
בסעיפים 41-43 מדובר על הלקוח בתור תובע.
- נ. קצב:
סוכנות מסוימת פרסמה בעתונות מודעה על פתיחת קורס להכשרת קריינים. היא דרשה מהנרשמים סכום של 750 לירות עבור הקורס בתשלומים. הקורס לא נפתח, אבל הסוכנות עצמה החלה לתבוע מהנרשמים לקורס את הסכומים האלה. כיצד נעמיד במבחן מקרה כזה אם נאמר כאן "התובע"?
- היו"ר י. הורביץ:
מטרת החוק היא מסחר הוגן. איננו יכולים ליצור מצב שבו מוכר הגון יצא מקופח.
- א. שומר:
מדוע כללנו את הסעיף בחוק? לידיעתם של יוזמי החוק הגיעו תלונות רבות מלקוחות שסחורה שנמכרה להם באשראי לא סופקה, או שסופקה להם סחורה אחרת. יחד עם זה היו חביעות לא של המוכר אלא של יד שלישית שאליה הגיעו השטרות. השטרות נדדו לאיש הגר בחיפה. האם נחייב את הלקוח מבאר-שבע לנסוע לבית-משפט בחיפה? לגבי הסוחר זהו הסיכון המקצועי שלו. יתכן גם שיש לו סוכנויות במקומות אחרים בארץ. לסוחר יותר קל להגיע לבאר-שבע מאשר לאיש המושב להגיע לחיפה.
- אני מקבל את הגישה שזהו חוק הליכות המסחר שלא בא להגן על צד אחד בלבד. יש הוראות כלליות הבאות להגן על הצד החלש. יכול להיות שדווקא הסוחר הוא הצודק. אבל הסעיף הזה הוכנס לחוק לאור מערכת של נסיבות לקוחות מהמציאות. ללקוח סופק רק חלק מהסחורה, או שסופקה לו סחורה מסוג אחר. השטרות הם לא בידי המוכר אלא בידי אדם אחר. אני מסביר מדוע נאמר כאן "בית המשפט שבמקום מגורי הלקוח."
- נ. קצב:
אני מציעה שנוציא את המילים "והוא בלבד", ואז תינתן אפשרות גם לסוחר, במידה והלקוח לא מילא אחרי התחייבויותיו, להגיש את התביעה במקום מגוריו.
- א. שומר:
כדי להגיע למסקנה כזו צריך להיות דיון בבית-המשפט. השופט צריך לקבוע אם הלקוח מילא אחר התחייבויותיו.
- פ. פלקסר:
אולי אפשר לפנות לממונה?
- נ. קצב:
בחוק הדין בבית-הדין לחביעות קטנות מדובר על מקום מגוריו של הלקוח.
- היו"ר י. הורביץ:
שם ברור כשמשפחה ישהלקוח הוא התובע.
- א. שומר:
גם שם המפק יבול לבית התובע.
- י. דרניצקי (יודין):
האם מנקודת-האמת יהיה פגם בנוסח האומר, שמקום המשפט יבנה בית-המשפט שבמקום מגורי התובע? במרבית המקרים הקרבן יהיה הלקוח, ואז ממילא התביעה תהיה במקום מגורי הלקוח.
- א. שומר:
למעשה ברוב המקרים מי שמחזיק בשטר הוא התובע ולא הלקוח. הלקוח איננו פונה לבית-המשפט. אין לו אמצעים לכך. רוב התביעות מוגשות על-ידי מחזיקי השטרות.

- פ. פלקסר: הממונה יכול לקבוע היכן יתקיים הדיון המשפטי.
- היו"ר י. הורביץ: יש הצעה האומרת שבית המשפט יהיה במקום מגורי התובע, ובלבד שזה לא יהיה צד שלישי. הכוונה היא שהוראות הסעיף תחולנה כאשר התובע הוא הלקוח או המוכר, אבל לא איש אחר.
- נ. לירס: נחשוב על ההצעה הזו.
- נ. קצב: מה אשם הלקוח שמילא אחר כל התחייבויותיו?
- היו"ר י. הורביץ: המכון למסחר הוגן מציעה הצעה פשוטה בנוסח: בכל מקרה שאנשים הוחתמו במקום ציבורי.
- א. שומר: הכוונה לתחנת אוטובוס, תחנת רכבת, או תחנת הסעה לחיילים.
- נ. קצב: כל המרומים הם לקוחות, ומרביתם הם חיילים.
- היו"ר י. הורביץ: חחשבו על נוסחה שלא תשא אופי של בלעדיות. נדחה את ההכרעה בסעיף זה ונתייעץ על כך.

פרק ז' - הגרלות והטבות

סעיף 44 - הסדר הגרלות

- א. שומר: קיים חוק לתיקון דיני עונשין (משחקים אסורים, הגרלות והימורים) תשכ"ד-1964 האוסר עריכת הגרלות והימורים, אלא אם ניתן לכך היתר מיוחד מאת שר האוצר. אנו רוצים להוציא את ההגרלות המסחריות המיועדות לעידוד השיווק והתחרות המסחרית ממסגרת אותו חוק, שהן לא תהינה טעונות אישור שר האוצר, אבל יחד עם זה להבטיח שתהיה עליהן ביקורת. סעיף 44 מסמיך את השר להסדיר את ענין עריכתן של הגרלות מסחריות על-ידי קביעת תנאים לקיום ההגרלות והטלת פיקוח עליהן.
- מ. דרובלס: מה דינן של הגרלות של מוסדות צדקה?
- א. שומר: הגרלות כאלה כפופות להוראות החוק הקיים היום.
- א. יפה: כאן נאמר במפורש: הגרלה בין לקוחות.
- ד. לב: אפשר להוסיף את האמור בדברי-ההסבר: הגרלה מסחרית.
- א. שומר: אפשר לומר: כדי להסדיר הגרלה המכוונת לעידוד המסחר או השיווק.

סעיף 44 עם התוספת - א ו ש ר

סעיף 45 - הסדר מתן הטבות

- א. שומר: סעיף זה דן לא בהגרלות אלא בהטבות. אין על כך איסור אבל אם היה לשר יסוד סביר להניח שהדבר דרוש למניעת מעשה הסותר את מידות המסחר ההוגן, רשאי הוא להסדיר בצו באילו תנאים אפשר לתת את ההטבות האלה.
- היו"ר י. הורביץ: כאחת ההצעות הוצע להוסיף: למעט הנחה.
- א. שומר: ההטבות הן שונות ומשונות ואי-אפשר למצות אותן. החוק איננו אוסר זאת. רק במקרים שהשר יווכח לדעת שצריך להסדיר את ענין מתן ההטבות, הוא יוציא את הצו.

היתה תחרות בין חברות הגז כדי להשיג חוזים
לאספקת גז מרכזית. ההטבות ניתנו לקבלנים

נ. לירם:

והצרכן לא נהנה מהן.

אתה נכנס כאן לסוגיה שאת עומקה קשה לשער.

היו"ר י. הורביץ:

הצרכן היה צריך לשלם פעמיים: גם לקבלן וגם
לחברות הגז. עד היום אין מכשיר המאפשר לומר
סעיף זה יאפשר למנוע מקרים הסותרים את

נ. לירם:

שזהו הליך מסחרי פסול. סעיף זה יאפשר למנוע מקרים הסותרים את
מידות המסחר ההוגן.

ההנחה היא לעתים סוד מסחרי. קיימות הנחות
המתבטאות באשראי, באחוזים, בין חברות גדולות.
למעט הנחה - אני מסכים.

היו"ר י. הורביץ:

אינני מציע להיכנס לזה.

למעט הנחה מסחרית מקובלת. הנחה יכולה להיות
בדמות פרס.

נ. לירם:

אפשר לומר: למעט הנחה מהמחיר.

א. שומר:

סעיף 45 עם התוספת: למעט הנחה מהמחיר - א ו ש ר

הפרק הבא, פרק ח': השימוש בשם ירושלים,
הוא העתקה מחוק קיים.

נ. לירם:

נדון בפרק זה בישיבה הבאה.

היו"ר י. הורביץ:

(הישיבה ננעלה בשעה 12.15)